GIMNASTIKA MASHG‘ULOTLARIDA VIDEO-TAHLIL TEXNOLOGIYASI ASOSIDA BO‘LAJAK JISMONIY MADANIYAT O‘QITUVCHILARINING METODIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK MODELI

M.A.Saidova[1]

1. Osiyo Xalqaro Universiteti Jismoniy madaniyat kafedrasi o‘qituvchisi

Mas'ul muallif: Saidova Mahbuba Ayubovna, Osiyo Xalqaro Universiteti Jismoniy madaniyat kafedrasi o‘qituvchisi.

e-mail: mahubasaidova@gmail.com

Received: 14 Noyabr 2026
Accepted: 19 Noyabr 2026
Published: 24 Noyabr 2026

Copyright: © 2026 by the author(s). Licensee Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi.

Iqtibos uchun: Saidova, M. A. GIMNASTIKA MASHG‘ULOTLARIDA VIDEO-TAHLIL TEXNOLOGIYASI ASOSIDA BO‘LAJAK JISMONIY MADANIYAT O‘QITUVCHILARINING METODIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK MODELI / M. A. Saidova // Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi. — 2026. — T. 11, № 2. — B. 308–313.

Annotatsiya. Maqolada bo‘lajak jismoniy madaniyat o‘qituvchilarining metodik kompetentligini gimnastika mashg‘ulotlarida video-tahlil texnologiyasi asosida rivojlantirishning nazariy asoslari tahlil qilingan va uning pedagogik modeli ishlab chiqilgan. Metodik kompetentlik diagnostik, tushuntirish-ko‘rsatish, korreksion va loyihalash komponentlaridan iborat yaxlit tizim sifatida asoslangan. Harakatni sifat jihatdan tahlil qilish nazariyasi, pedagogik mazmun bilimi va TPACK konsepsiyasi hamda teskari aloqa nazariyasini integratsiyalash asosida “yozib olish – tahlil – teskari aloqa – qayta bajarish” siklidan iborat video-tahlil texnologiyasi taklif etilgan. Modelning maqsad-me’yoriy, mazmuniy, texnologik va baholash-natijaviy bloklari, metodik kompetentlik komponentlari bo‘yicha mezon va indikatorlar hamda uning past, o‘rta va yuqori darajalari tavsiflangan. Gimnastikaning asosiy akrobatik va tayanib sakrash elementlari uchun harakat fazalari bo‘yicha xatolar xaritasi tuzilgan. Ishlab chiqilgan model “Gimnastika va uni o‘qitish metodikasi” fanini o‘qitish jarayonida qo‘llash va keyingi eksperimental tadqiqotlarda sinovdan o‘tkazish uchun ilmiy-metodik asos bo‘lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: metodik kompetentlik, video-tahlil, gimnastika, bo‘lajak jismoniy madaniyat o‘qituvchisi, pedagogik model, teskari aloqa, xatolar xaritasi, harakatni sifat jihatdan tahlil qilish.

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ РАЗВИТИЯ МЕТОДИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ НА ОСНОВЕ ТЕХНОЛОГИИ ВИДЕОАНАЛИЗА НА ЗАНЯТИЯХ ГИМНАСТИКОЙ

Аннотация. В статье проанализированы теоретические основы развития методической компетентности будущих учителей физической культуры на основе технологии видеоанализа на занятиях гимнастикой и разработана соответствующая педагогическая модель. Методическая компетентность обоснована как целостная система, включающая диагностический, объяснительно-демонстрационный, коррекционный и проектировочный компоненты. На основе интеграции теории качественного анализа движений, концепций педагогического знания содержания и TPACK, а также теории обратной связи предложена технология видеоанализа, построенная по циклу «запись – анализ – обратная связь – повторное выполнение». Описаны целевой, содержательный, технологический и оценочно-результативный блоки модели, критерии и индикаторы по компонентам методической компетентности, а также низкий, средний и высокий уровни её развития. Для основных акробатических упражнений и опорных прыжков составлена карта ошибок по фазам движения. Разработанная модель служит научно-методической основой для применения в преподавании дисциплины «Гимнастика и методика её преподавания» и для последующей экспериментальной проверки.

Ключевые слова: методическая компетентность, видеоанализ, гимнастика, будущий учитель физической культуры, педагогическая модель, обратная связь, карта ошибок, качественный анализ движений.

A PEDAGOGICAL MODEL FOR DEVELOPING THE METHODOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE PHYSICAL EDUCATION TEACHERS THROUGH VIDEO ANALYSIS TECHNOLOGY IN GYMNASTICS CLASSES

Abstract. The article analyses the theoretical foundations of developing the methodological competence of future physical education teachers through video analysis technology in gymnastics classes and presents a pedagogical model for this purpose. Methodological competence is substantiated as an integral system comprising diagnostic, explanatory-demonstrative, corrective and lesson-design components. Drawing on the integration of qualitative movement analysis theory, the concepts of pedagogical content knowledge and TPACK, and feedback theory, a video analysis technology organised as a “record – analyse – feedback – re-perform” cycle is proposed. The target-normative, content, technological and evaluative-outcome blocks of the model are described, together

with criteria and indicators for each component of methodological competence and its low, intermediate and high levels. An error map structured by movement phases is compiled for the basic acrobatic elements and vaults. The model provides a scientific and methodological basis for teaching the course “Gymnastics and Methods of Teaching It” and for subsequent experimental validation.

Keywords: methodological competence, video analysis, gymnastics, future physical education teacher, pedagogical model, feedback, error map, qualitative movement analysis.

Kirish. Jismoniy madaniyat o‘qituvchisining kasbiy mahorati ko‘p jihatdan uning harakat texnikasini “ko‘ra bilish” qobiliyati bilan belgilanadi. Bu o‘quvchi bajarayotgan mashqdagi xatoni soniyaning bir necha ulushida aniqlash, uning sababini topish va aniq tuzatuvchi ko‘rsatma berishni anglatadi. Gimnastika bu jihatdan eng murakkab o‘quv fanlaridan biridir: aksariyat elementlar bir-ikki soniya davom etadi, xato esa harakatning muayyan fazasida, masalan, depsinish, uchish yoki yerga tushish paytida yuz beradi va oddiy kuzatishda ko‘pincha e’tibordan chetda qoladi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son Farmoni bilan tasdiqlangan Oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida ta’lim jarayoniga raqamli texnologiyalarni keng joriy etish vazifasi qo‘yilgan [15]. Prezidentning 2020-yil 24-yanvardagi PF-5924-son Farmonida esa jismoniy tarbiya va sport sohasi uchun yuqori malakali pedagog kadrlar tayyorlash sifatini oshirish ustuvor yo‘nalish sifatida belgilangan [16]. 2026-yil 24-martda qabul qilingan yangi tahrirdagi “Jismoniy tarbiya va sport to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni ham sohani ilmiy asoslangan, zamonaviy usullar bilan rivojlantirishni davlat siyosatining muhim yo‘nalishi sifatida mustahkamladi [17].

Oliy ta’lim muassasalaridagi amaliyot tahlili shuni ko‘rsatadiki, an’anaviy gimnastika mashg‘ulotlarida talaba asosan bajaruvchi rolida qoladi. U mashqni o‘zlashtiradi, biroq boshqa shaxs bajarayotgan harakatni tahlil qilish, xatoni tasniflash va tuzatuvchi teskari aloqa berish tajribasini yetarli darajada orttirmaydi. Natijada bitiruvchi maktabda o‘quvchining noto‘g‘ri bajarilgan dumalashini ko‘rsa ham, xatoning aynan qaysi fazada va qanday sabab bilan yuz berganini aniqlashda qiynaladi. Ayni paytda zamonaviy smartfonlarning sekinlashtirilgan suratga olish imkoniyati va harakatni kadrma-kadr tahlil qiluvchi bepul dasturlar, masalan Kinovea, bu muammoni hal etish uchun arzon va hammabop vosita bo‘la oladi.

Shu munosabat bilan tadqiqotning maqsadi gimnastika mashg‘ulotlarida video-tahlil texnologiyasi asosida bo‘lajak jismoniy madaniyat o‘qituvchilarining metodik kompetentligini rivojlantirishning nazariy asoslarini aniqlash va uning pedagogik modelini ishlab chiqishdan iborat. Maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: metodik kompetentlik tushunchasi va tarkibini ilmiy adabiyotlar asosida aniqlashtirish; video-tahlil texnologiyasining didaktik imkoniyatlarini asoslash; pedagogik model bloklarini, baholash mezonlari va darajalarini ishlab chiqish; gimnastika elementlari bo‘yicha xatolar xaritasini tuzish.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

O‘qituvchining fanga xos metodik bilimi haqidagi zamonaviy qarashlar L.Shulman ishlariga borib taqaladi. Olim “pedagogik mazmun bilimi” tushunchasini kiritib, o‘qituvchi fan mazmunini o‘quvchi uchun tushunarli shaklga keltira olishi kerakligini asoslagan [11]. P.Mishra va M.Koehler bu yondashuvni texnologik komponent bilan to‘ldirib, TPACK konsepsiyasini ishlab chiqqan. Ularning fikricha, raqamli vosita o‘z-o‘zidan samara bermaydi, u fan mazmuni va pedagogik usul bilan uyg‘unlashgandagina ta’lim natijasini oshiradi [6]. A.V.Xutorskoy kompetensiyani bilim, ko‘nikma va faoliyat tajribasining integratsiyasi sifatida talqin qiladi [14]. L.P.Matveyev esa jismoniy tarbiya o‘qituvchisining tayyorgarligini harakat, metodik va tashkiliy komponentlarning birligi sifatida ko‘rib chiqadi [13].

Harakatni sifat jihatdan tahlil qilish nazariyasi D.Knudson va C.Morrison tomonidan tizimlashtirilgan. Mualliflar o‘qituvchining tahliliy faoliyatini to‘rt bosqichga ajratadi: tayyorgarlik, kuzatish, baholash va tashxis qo‘yish, korreksiya [4]. Ushbu bosqichlar mazkur tadqiqotda metodik kompetentlik komponentlarini ajratish uchun nazariy tayanch bo‘ldi. Gimnastika mashqlari texnikasining biomexanik tuzilishi va fazalari Yu.K.Gaverdovskiy tomonidan batafsil yoritilgan bo‘lib, xatolarni harakat fazalari bo‘yicha tasniflash imkonini beradi [12].

Teskari aloqaning ta’lim natijasiga ta’siri J.Hattie va H.Timperleyning keng ko‘lamli tahlilida asoslangan. Ularning xulosasiga ko‘ra, samarali teskari aloqa uch savolga javob beradi: talaba qayerga intilmoqda, hozir qanday natijaga erishgan va keyingi qadam qanday bo‘lishi kerak [3]. M.Mosston va S.Ashworth tavsiflagan o‘zaro o‘qitish uslubida talabalar juftlikda ishlaydi: biri mashqni bajaradi, ikkinchisi mezonlar varaqasi asosida kuzatib, teskari aloqa beradi [7]. Bo‘lajak o‘qituvchi uchun bu tabiiy metodik mashqdir. D.Kolbning tajribaga asoslangan o‘qitish sikli va D.Shonning “reflektiv amaliyotchi” konsepsiyasi esa tajriba, tahlil, umumlashtirish va qayta sinash ketma-ketligining kasbiy rivojlanishdagi o‘rnini ko‘rsatadi [5; 10].

Video texnologiyalarning jismoniy tarbiyadagi samaradorligi xorijiy tadqiqotlarda o‘rganilgan. J.M.Palao va hammualliflari video-teskari aloqa qo‘llanilganda o‘quvchilarning texnik bajarish sifati va bilim natijalari yaxshilanganini qayd etgan [8]. F.Potdevin va hammualliflari gimnastika darslarida video-teskari aloqa harakatni o‘rganish, o‘z-o‘zini baholash aniqligi va motivatsiyaga ijobiy ta’sir ko‘rsatganini aniqlagan [9]. Mahalliy adabiyotlarda gimnastika nazariyasi va uni o‘qitish uslubiyati A.K.Eshtayev, M.N.Umarov va Z.O.To‘ychiyev tomonidan yoritilgan [2].

Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, video-tahlil asosan sportchi yoki o‘quvchining harakat texnikasini yaxshilash vositasi sifatida o‘rganilgan. Uning bo‘lajak o‘qituvchining xatoni aniqlash, tasniflash va tuzatish kabi metodik ko‘nikmalarini shakllantirishdagi o‘rni, bu jarayonni tashkil etishning yaxlit pedagogik modeli esa hali yetarlicha ishlab chiqilmagan. Mazkur bo‘shliq tadqiqotning ilmiy yangiligini belgilaydi.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotning metodologik asosini tizimli, kompetentli va faoliyatga yo‘naltirilgan yondashuvlar tashkil etdi. Tizimli

yondashuv L. fon Bertalanfining umumiy tizimlar nazariyasiga tayanadi va pedagogik jarayonni o‘zaro bog‘langan elementlardan iborat yaxlit tizim sifatida loyihalash imkonini beradi [1]. Kompetentli yondashuv ta’lim natijasini bilim, ko‘nikma va faoliyat tajribasining birligi sifatida ko‘rishni talab qiladi [14]. Faoliyatga yo‘naltirilgan yondashuvga ko‘ra esa metodik ko‘nikma faqat real metodik vazifalarni bajarish jarayonida shakllanadi.

Tadqiqotda quyidagi usullardan foydalanildi: pedagogik, psixologik va sport-metodik adabiyotlarni nazariy tahlil qilish va umumlashtirish; me’yoriy-huquqiy hujjatlar va 60112200 – “Jismoniy madaniyat” ta’lim yo‘nalishi malaka talablarini tahlil qilish; xorijiy va mahalliy tajribani qiyosiy tahlil qilish; pedagogik modellashtirish; muallifning Osiyo Xalqaro Universitetida “Gimnastika va uni o‘qitish metodikasi” fanini o‘qitish jarayonidagi pedagogik kuzatuvlari va tajribasini umumlashtirish. Xatolar xaritasini tuzishda gimnastika mashqlari texnikasining fazaviy tuzilishi haqidagi ma’lumotlardan foydalanildi [12].

Tahlil va natijalar

Metodik kompetentlikning tarkibi. Adabiyotlar tahlili va harakatni sifat jihatdan tahlil qilish modeli asosida bo‘lajak jismoniy madaniyat o‘qituvchisining gimnastika bo‘yicha metodik kompetentligi to‘rt komponentdan iborat tizim sifatida aniqlashtirildi (1-jadval). Diagnostik komponent o‘qituvchining harakatni “ko‘rish” qobiliyatini, tushuntirish-ko‘rsatish komponenti uni o‘quvchiga yetkazishni, korreksion komponent xatoni tuzatishni, loyihalash komponenti esa bu faoliyatni mashg‘ulot tuzilishiga joylashtirishni ifodalaydi.

1-jadval

Metodik kompetentlik komponentlari, ularning mazmuni va indikatorlari

№	Komponent	Mazmuni	Indikatorlar
1	Diagnostik	Harakat fazalarini ajratish, xatoni aniqlash va tasniflash	Xatoni to‘g‘ri aniqlash, uni fazaga bog‘lash, asosiy va ikkinchi darajali xatoni farqlash
2	Tushuntirish-ko‘rsatish	Mashq texnikasini to‘g‘ri ko‘rsatish va qisqa, aniq tushuntirish	Namunaviy ko‘rsatish sifati, atamalardan to‘g‘ri foydalanish, tushuntirishning ixchamligi
3	Korreksion	Xato sababini topish, tuzatuvchi ko‘rsatma va yordamchi mashq tanlash	Ko‘rsatmaning aniqligi, yordamchi mashqning xatoga mosligi, strahovka va yordam berish
4	Loyihalash	Mashg‘ulot qismini rejalashtirish, mashqlar ketma-ketligini tuzish	O‘rgatish bosqichlarining mantiqiyligi, yuklamaning yoshga mosligi, xavfsizlikni hisobga olish

Pedagogik model. Tizimli yondashuv asosida metodik kompetentlikni rivojlantirishning pedagogik modeli ishlab chiqildi (1-rasm). Model to‘rt o‘zaro bog‘langan blokdan iborat.

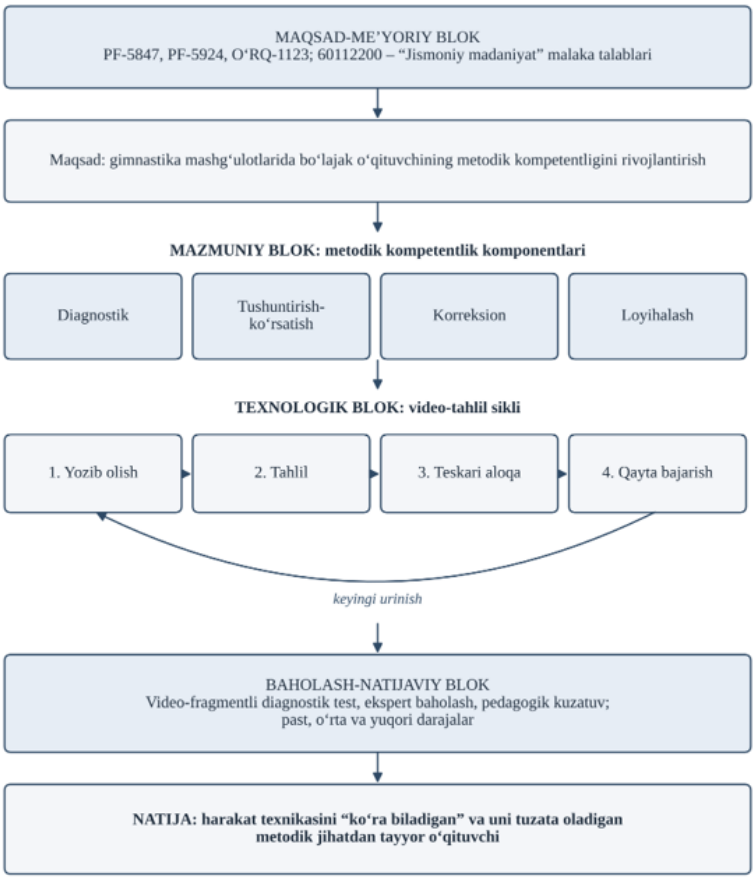

1-rasm. Gimnastika mashg'ulotlarida video-tahlil texnologiyasi asosida bo'lajak jismoniy madaniyat o'qituvchilarining metodik kompetentligini rivojlantirishning pedagogik modeli

Maqsad-me'yoriy blok davlat buyurtmasi, me'yoriy hujjatlar va ta'lim yo'nalishi malaka talablaridan kelib chiqadi hamda modelning umumiy yo'nalishini belgilaydi. Mazmuniy blok 1-jadvalda keltirilgan to'rt komponentni qamrab oladi. Texnologik blok modelning markaziy qismi hisoblanib, video-tahlil siklini o'z ichiga oladi. Baholash-natijaviy blok esa kompetentlik darajasini aniqlash vositalari va natijani belgilaydi.

Video-tahlil sikli. Texnologik blokning asosini to'rt bosqichli sikl tashkil etadi (2-jadval). Siklning o'ziga xosligi shundaki, talaba unda navbatma-navbat ikki rolni bajaradi: bajaruvchi va o'qituvchi. Bajaruvchi sifatida u o'z harakatini tashqaridan ko'rish imkoniga ega bo'ladi. O'qituvchi rolida esa guruhdoshining harakatini tahlil qilib, unga teskari aloqa beradi. Bu M.Mosston va S.Ashworthning o'zaro o'qitish uslubini video vositalar bilan boyitish demakdir [7].

2-jadval

Video-tahlil siklining bosqichlari va mazmuni

Bosqich	Talaba faoliyati	O'qituvchi faoliyati	Rivojlanadigan komponent
1. Yozib olish	Juftlikda elementni yon va old tomondan sekinlashtirilgan rejimda suratga olish	Suratga olish nuqtasi va burchagini belgilash, xavfsizlikni nazorat qilish	Loyihalash, tashkiliy ko'nikmalar
2. Tahlil	Yozuvni kadrma-kadr ko'rish, fazalarni ajratish, xatoni xatolar xaritasi bo'yicha tasniflash	Tahlilning to'g'riligini tekshirish, yo'naltiruvchi savollar berish	Diagnostik
3. Teskari aloqa	"Bitta asosiy xato – bitta aniq ko'rsatma" qoidasi bilan ko'rsatma berish, yordamchi mashq tavsiya etish	Ko'rsatmaning aniqligi va to'g'riligini baholash	Korreksion, tushuntirish-ko'rsatish
4. Qayta bajarish	Elementni qayta bajarish va yangi yozuvni oldingisi bilan yonma-yon solishtirish	O'zgarishni muhokama qilish, reflektiv tahlilni tashkil etish	Barcha komponentlar, refleksiya

Siklning har bir aylanishi D.Kolbning tajribaga asoslangan o'qitish sikliga mos keladi: aniq tajriba, uni kuzatish va tahlil qilish, umumlashtirish va yangi sharoitda sinash [5]. J.Hattie va H.Timperleyning teskari aloqa modeli nuqtayi nazaridan esa video yozuv "hozir qanday natijaga erishildi" degan savolga ob'ektiv javob beradi, xatolar xaritasi "qayerga intilish kerak" degan savolga, tuzatuvchi ko'rsatma va yordamchi mashq esa "keyingi qadam qanday" degan savolga javob bo'ladi [3].

Xatolar xaritasi. Talabaning diagnostik va korreksion faoliyatini tizimlashtirish uchun gimnastikaning asosiy elementlari bo'yicha xatolar xaritasi tuzildi (3-jadval). Xaritada har bir xato harakat fazasiga bog'langan, uning sababi va

tuzatish uchun yordamchi mashq ko‘rsatilgan. Bu talabaga “nimani ko‘rish kerak” degan savolga aniq javob beradi va tahlilni tasodifiy kuzatishdan maqsadli faoliyatga aylantiradi.

3-jadval

Gimnastika elementlari bo‘yicha xatolar xaritasi (namuna)

Element	Faza	Tipik xato	Sababi	Yordamchi mashq
Oldinga dumalash	Dumalash	Bosh ensa bilan emas, peshona bilan tayanadi	Iyak ko‘krakka bosilmagan	Iyakni ko‘krakka bosib, guruhlangan holda chayqalish
Kuraklarda turish	Muvozanat holati	Tos bukilgan, oyoqlar vertikaldan og‘gan	Qo‘llar bilan bel yetarli ushlanmagan	Devor yonida kuraklarda turish, sherik yordamida
Yonboshlab aylanish (“g‘ildirak”)	Tayanish	Qo‘llar va oyoqlar bir chiziqqa tushmaydi	Mo‘ljal chizig‘i yo‘q, oyoq siltash kuchsiz	Pol chizig‘i bo‘ylab bajarish, g‘ildirakni qiya tekislikda bajarish
Tayanib sakrash (oyoqlarni kerib)	Depsinish	Ko‘prikchaga butun tovon bilan tushish	Yugurish va depsinish ritmi buzilgan	Ko‘prikchadan tovonni tegizmasdan depsinish mashqi
Tayanib sakrash (oyoqlarni kerib)	Yerga tushish	Tushishda qadam tashlash, muvozanatni yo‘qotish	Qo‘llardan itarilish kech va kuchsiz	Qo‘l bilan itarilib to‘xtab qolish, mat ustiga aniq tushish

Baholash mezonlari va darajalari. Modelning baholash-natijaviy bloki uch tomonlama baholashga asoslanadi: video-fragmentli diagnostik test, ekspert baholash va pedagogik kuzatuv. Video-fragmentli testda talaba qisqa video lavhalarni ko‘rib, har biridagi xatoni, uning sababini va tuzatish usulini yozadi. Bu diagnostik va korreksion komponentlarni bevosita o‘lchash imkonini beradi. Metodik kompetentlikning rivojlanganlik darajalari 4-jadvalda tavsiflangan.

4-jadval

Metodik kompetentlikning rivojlanganlik darajalari

Daraja	Tavsifi
Past	Talaba xatoni faqat yaqqol holatlarda ko‘radi, uni harakat fazasiga bog‘lay olmaydi; ko‘rsatmalari umumiy (“yaxshiroq bajar”) va ko‘pincha bir vaqtda bir nechta xatoga qaratilgan
O‘rta	Asosiy xatolarni aniqlaydi va fazaga bog‘laydi, biroq sababini har doim to‘g‘ri topa olmaydi; ko‘rsatmalari aniq, ammo yordamchi mashq tanlashda o‘qituvchi yordamiga muhtoj
Yuqori	Asosiy va ikkinchi darajali xatolarni farqlaydi, sabab-oqibat bog‘liqligini tushuntiradi; bitta aniq ko‘rsatma beradi, mos yordamchi mashq va strahovka usulini mustaqil tanlaydi, o‘rgatish ketma-ketligini loyihalaydi

Natijalar muhokamasi. Ishlab chiqilgan model mavjud yondashuvlardan ikki jihati bilan farq qiladi. Birinchidan, unda video-tahlil sportchi texnikasini yaxshilash vositasi sifatida emas, balki bo‘lajak o‘qituvchining metodik ko‘nikmalarini shakllantirish vositasi sifatida qaraladi. Bu J.M.Palao va F.Potdevin tadqiqotlarida asosan o‘quvchiga nisbatan o‘rganilgan samarani pedagog tayyorlash jarayoniga ko‘chirish imkonini beradi [8; 9]. Ikkinchidan, model diagnostika va korreksiyani alohida komponentlar sifatida ajratadi. Amaliy kuzatuvlar shuni ko‘rsatadiki, xatoni to‘g‘ri ko‘rgan talaba uni tuzatishda ham har doim muvaffaqiyatli bo‘lavermaydi. Shu sababli korreksion ko‘nikma alohida topshiriqlar orqali maqsadli rivojlantirilishi lozim.

TPACK konsepsiyasi nuqtayi nazaridan model texnologiya, fan mazmuni va pedagogikaning uyg‘unligini ta’minlaydi [6]. Bu yerda texnologiya (video yozuv va kadrma-kadr tahlil) fan mazmuniga (gimnastika elementlarining fazaviy tuzilishiga) va pedagogik usulga (o‘zaro o‘qitish va teskari aloqa) tayanadi. Shu bois model maxsus jihozlarni talab qilmaydi: smartfon va bepul dastur yetarli. Bu uni har qanday oliy ta’lim muassasasida qo‘llash imkonini beradi.

Xulosa

O‘tkazilgan nazariy tadqiqot natijasida quyidagi xulosalarga kelindi.

Bo‘lajak jismoniy madaniyat o‘qituvchisining gimnastika bo‘yicha metodik kompetentligi diagnostik, tushuntirish-ko‘rsatish, korreksion va loyihalash komponentlaridan iborat yaxlit tizimdir. Uning o‘zagini harakat texnikasini “ko‘ra bilish” va xatoni tuzatish qobiliyati tashkil etadi.

“Yozib olish – tahlil – teskari aloqa – qayta bajarish” siklidagi video-tahlil texnologiyasi harakatni sifat jihatdan tahlil qilish, teskari aloqa va tajribaga asoslangan o‘qitish nazariyalarini amaliy jihatdan birlashtiradi. Talabaning bajaruvchi va o‘qituvchi rollarini almashib bajarishi metodik ko‘nikmalarni real vaziyatda shakllantirish imkonini beradi.

Ishlab chiqilgan pedagogik model maqsad-me’yoriy, mazmuniy, texnologik va baholash-natijaviy bloklardan iborat bo‘lib, metodik kompetentlikni rivojlantirish jarayonini tizimli loyihalash, uning natijasini esa mezon va darajalar asosida baholash imkonini beradi.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi ilmiy-metodik tavsiyalar ishlab chiqildi:

1. “Gimnastika va uni o‘qitish metodikasi” fani amaliy mashg‘ulotlarida juftlikda video-tahlil o‘tkazishni muntazam o‘quv elementi sifatida joriy etish;

2. o‘quv dasturidagi har bir gimnastika elementi uchun harakat fazalari bo‘yicha xatolar xaritasi va yordamchi mashqlar to‘plamini ishlab chiqish;

3. talabalarni “bitta asosiy xato – bitta aniq ko‘rsatma” qoidasi asosida teskari aloqa berishga maxsus o‘rgatish;

4. metodik kompetentlikni baholashda video-fragmentli diagnostik testlarni oraliq va yakuniy nazorat tarkibiga kiritish;

5. pedagogik amaliyot davrida talabalarning maktab o‘quvchilari bilan ishlashini ham video-tahlil asosida tahlil qilish.

Tadqiqotning keyingi bosqichida ishlab chiqilgan modelning samaradorligi shakllantiruvchi pedagogik eksperiment orqali tekshiriladi, natijalar matematik-statistik usullar yordamida tahlil qilinadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

[1] Bertalanffy L. von. General System Theory: Foundations, Development, Applications. – New York: George Braziller, 1968. – 295 p.

[2] Eshtayev A.K., Umarov M.N., To‘ychiyev Z.O. Gimnastika nazariyasi va uslubiyati. – Toshkent: Barkamol fayz media, 2017. – 500 b.

[3] Hattie J., Timperley H. The power of feedback // Review of Educational Research. – 2007. – Vol. 77, No. 1. – P. 81–112.

[4] Knudson D.V., Morrison C.S. Qualitative Analysis of Human Movement. 2nd ed. – Champaign: Human Kinetics, 2002. – 264 p.

[5] Kolb D.A. Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. – Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1984. – 256 p.

[6] Mishra P., Koehler M.J. Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge // Teachers College Record. – 2006. – Vol. 108, No. 6. – P. 1017–1054.

[7] Mosston M., Ashworth S. Teaching Physical Education. 5th ed. – San Francisco: Benjamin Cummings, 2002. – 384 p.

[8] Palao J.M., Hastie P.A., Cruz P.G., Ortega E. The impact of video technology on student performance in physical education // Technology, Pedagogy and Education. – 2015. – Vol. 24, No. 1. – P. 51–63.

[9] Potdevin F., Vors O., Huchez A., Lamour M., Davids K., Schnitzler C. How can video feedback be used in physical education to support novice learning in gymnastics? Effects on motor learning, self-assessment and motivation // Physical Education and Sport Pedagogy. – 2018. – Vol. 23, No. 6. – P. 559–574.

[10] Schön D.A. The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action. – New York: Basic Books, 1983. – 374 p.

[11] Shulman L.S. Those who understand: Knowledge growth in teaching // Educational Researcher. – 1986. – Vol. 15, No. 2. – P. 4–14.

[12] Гавердовский Ю.К. Техника гимнастических упражнений. – М.: Терра-Спорт, 2002. – 512 с.

[13] Матвеев Л.П. Теория и методика физической культуры: учебник. – М.: Советский спорт, 2008. – 296 с.

[14] Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования // Народное образование. – 2003. – №5. – С. 58–64.

[15] O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son Farmoni “O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”.

[16] O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-yanvardagi PF-5924-son Farmoni “O‘zbekiston Respublikasida jismoniy tarbiya va sportni yanada takomillashtirish va ommalashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”.

[17] O‘zbekiston Respublikasining 2026-yil 24-martdagi O‘RQ-1123-son “Jismoniy tarbiya va sport to‘g‘risida”gi Qonuni.